

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

**ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΠΟΥ
ΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ**

ΤΡΙΤΗ 3 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ψηφιακός ανθρωπισμός

Η ελληνική μυθολογία με τον μύθο του Προμηθέα¹ και της Πανδώρας² μάς διδάσκει ότι η τεχνολογία δεν είναι ποτέ απαλλαγμένη από δυσμενείς συνέπειες. Μέχρι και σήμερα η φωτιά στοιχίζει τακτικά ανθρώπινες ζωές. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι βρισκόμαστε στο μέσον μιας βαθιάς κοινωνικής μεταμόρφωσης, με την επιστήμη των υπολογιστών να αποτελεί τον βασικό παράγοντα αλλαγής. Η ικανότητα αυτοματοποίησης των ανθρώπινων γνωστικών δραστηριοτήτων είναι μια επαναστατική πτυχή της πληροφορικής. Για πολλές εργασίες, οι μηχανές ξεπερνούν σε ταχύτητα, σε ακρίβεια, αυτό που οι άνθρωποι μπορούν να επιτύχουν.

Ενώ η ψηφιοποίηση των πάντων ανοίγει άνευ προηγουμένου ευκαιρίες, δημιουργεί επίσης σοβαρές ανησυχίες. Χαρακτηριστικά, ο εφευρέτης του Παγκόσμιου Ιστού Τιμ Μπέρνερς-Λι το εξέφρασε με τη θλιβερή δήλωσή του: «Το Σύστημα αποτυγχάνει». Οι απειλές εναντίον της ιδιωτικότητας και της ελευθερίας του λόγου, η άνοδος ακραίων απόψεων και ψευδών ειδήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η απώλεια της ιδιωτικής ζωής και η εξάπλωση της ψηφιακής επιτήρησης είναι μερικά μόνο ενδεικτικά παραδείγματα. Η συν-εξέλιξη τεχνολογίας και ανθρωπότητας, μέσα σε έναν καταιγισμό³ δεδομένων, αλγορίθμων⁴ και υπολογιστικής ισχύος, διαταράσσει τον ίδιο τον ιστό της κοινωνίας επηρεάζοντας ανθρώπινες αλληλεπιδράσεις, κοινωνικούς θεσμούς, οικονομίες και πολιτικές δομές.

Ας δούμε ένα απλό παράδειγμα από τον χώρο της μηχανικής μετάφρασης. Αν ζητήσουμε από τη μηχανή αυτόματης μετάφρασης *Google Translate* να μας μεταφράσει την αγγλική πρόταση «The doctor asked the nurse to take a blood sample» στα ελληνικά, θα πάρουμε: «Ο γιατρός ζήτησε από τη νοσοκόμα να πάρει δείγμα αίματος». Παρατηρήστε μια σημαντική λεπτομέρεια: ο αλγόριθμος υπέθεσε ότι η φράση αναφέρεται σε άνδρα γιατρό και γυναίκα νοσηλεύτρια. Αυτό οφείλεται στη διαρκή εκπαίδευση του αλγορίθμου με ζευγάρια κειμένων (ελληνικά – αγγλικά), όπου οι γιατροί είναι άνδρες και οι νοσοκόμες γυναίκες. Το πρόβλημα φαινομενικά μπορεί να μοιάζει αθώο. Όμως, αν οι προκαταλήψεις επικρατούν σε συστήματα αυτοματοποιημένης μετάφρασης, δημιουργείται η εύλογη ανησυχία ότι ανάλογες προκαταλήψεις μπορεί να υπάρχουν σε αυτόνομα οχήματα, αυτοματοποιημένα μοντέλα που χρησιμοποιούνται στην απονομή δικαιοσύνης και άλλες κρίσιμες εφαρμογές.

¹ Προμηθέας: έκλεψε τη φωτιά από τους θεούς και την έδωσε στους ανθρώπους. Για την πράξη του αυτή τιμωρήθηκε από τους θεούς ώσπου τον ελευθέρωσε ο Ηρακλής.

² Πανδώρα: οι θεοί της έδωσαν ως γαμήλιο δώρο ένα πιθάρι («το κουτί της Πανδώρας»), το οποίο περιείχε όλα τα δεινά και το οποίο άνοιξε, παρά την αντίθετη διαταγή του Δία. Συνέπεια της ενέργειάς της ήταν να ξεχυθούν τα δεινά αυτά στον κόσμο.

³ καταιγισμός: εδώ μεταφορικά, η ασταμάτητη/ συνεχής ροή.

⁴ αλγόριθμος: σύνολο κανόνων που εφαρμόζονται για την επίλυση ενός προβλήματος.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Το παράδειγμα της μετάφρασης αναδεικνύει το εξής: Όπως όλες οι τεχνολογίες, οι ψηφιακές τεχνολογίες δεν είναι αποτέλεσμα παρθενογένεσης⁵. Διαμορφώνονται από έμμεσες και άμεσες επιλογές, και **συνεπώς ενσωματώνουν** ένα σύνολο αξιών, κανόνων, οικονομικών συμφερόντων και υποθέσεων σχετικά με τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο. Σήμερα, πολλές από αυτές τις επιλογές παραμένουν κρυμμένες σε λογισμικό που υλοποιεί αόρατους αλγόριθμους, χωρίς έλεγχο τρίτων και λογοδοσία⁶.

Αυτές οι πρακτικές δεν πρέπει να επικρατήσουν. Οφείλουμε να διαμορφώσουμε την τεχνολογία σύμφωνα με ανθρώπινες αξίες και ανάγκες, αντί να επιτρέπουμε στις τεχνολογίες να διαμορφώνουν τον άνθρωπο. Για τον σκοπό αυτό πρέπει να επιστρατεύσουμε κριτική σκέψη και διεπιστημονικότητα⁷. Το καθήκον μας δεν είναι μόνο να περιορίσουμε τα μειονεκτήματα των τεχνολογιών, αλλά και να ενθαρρύνουμε όποια καινοτομία επικεντρώνεται στον άνθρωπο.

Τι μπορούμε, **όμως**, να κάνουμε; Αποτελεσματικοί κανονισμοί, κανόνες δεοντολογίας και νόμοι που εξασφαλίζουν δικαιοσύνη, ισότητα, λογοδοσία και διαφάνεια για συστήματα λογισμικού είναι σίγουρα ένα πρώτο βήμα. Αποφάσεις που έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν ατομικά ή συλλογικά ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να συνεχίσουν να λαμβάνονται από ανθρώπους. Απαιτείται στα πανεπιστήμιά μας ένα όραμα για νέα προγράμματα σπουδών που να συγκεράζουν⁸ την πληροφορική με γνώσεις και αξίες από ανθρωπιστικές και κοινωνικές σπουδές. Η Φινλανδία και η Κίνα ήδη ενσωματώνουν σπουδές τεχνητής νοημοσύνης στο σχολείο. Η Ελλάδα, με το εξαιρετικό επιστημονικό προσωπικό και την πλούσια γραμματεία που διαθέτει, θα μπορούσε να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξελίξεις.

Άρθρο των Χ. Τσίγκανου και Δ. Σπινέλλη, εφημερίδα *Καθημερινή*, 25/8/2019 (το κείμενο προσαρμόστηκε για τον σκοπό της αξιολόγησης).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (110-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Με βάση τις σχετικές αναφορές του κειμένου, να γράψετε στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις ακόλουθες περιόδους λόγου και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν το περιεχόμενό της είναι σωστό, ή τη λέξη **Λάθος**, αν είναι λανθασμένο:

- α.** Η ψηφιακή τεχνολογία αναπαράγει σε κάποιες περιπτώσεις στερεότυπα και παγιωμένες κοινωνικές αντιλήψεις.
- β.** Από την ελληνική μυθολογία, ακόμη, θίγεται το ζήτημα των αμφιλεγόμενων συνεπειών της τεχνολογίας στη ζωή των ανθρώπων.
- γ.** Η διαμόρφωση της τεχνολογίας δεν είναι αναγκαίο να διέπεται από συγκεκριμένους ηθικούς κανόνες.

⁵ παρθενογένεση: παραγωγή έργου ή φαινομένου εκ του μηδενός, χωρίς να έχει προηγηθεί κάτι που λειτουργεί ως αρχική πηγή.

⁶ λογοδοσία: απόδοση λόγου, ευθύνης από πρόσωπο που διαχειρίζεται μια ξένη υπόθεση προς το κύριο πρόσωπο της υπόθεσης.

⁷ διεπιστημονικότητα: η προσέγγιση ενός ζητήματος με τη συνεργασία διαφορετικών επιστημών.

⁸ συγκεράζω: αναμειγνύω.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

- δ. Η αξιοποίηση της κριτικής σκέψης και της διεπιστημονικότητας είναι αναγκαία, ώστε η τεχνολογία να ωφελεί τον άνθρωπο.
- ε. Η παράλληλη ανάπτυξη τεχνολογίας και ανθρωπότητας δεν επηρεάζει τις δομές της κοινωνίας.

Μονάδες 10

- B2.** α) Να εντοπίσετε δύο (2) σημεία στο κείμενο στα οποία οι συγγραφείς χρησιμοποιούν παράδειγμα (μονάδες 2) και να εξηγήσετε τον ρόλο του κάθε παραδείγματος μέσα στο κείμενο (μονάδες 4).

Μονάδες 6

- β) i) Να γράψετε τα μέρη της δομής στη δεύτερη παράγραφο («Ενώ [...] πολιτικές δομές») (μονάδες 3).

ii) Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω λέξεις ή φράσεις:

συνεπώς (4η παράγραφος)

όμως (6η παράγραφος).

(μονάδες 2)

Μονάδες 5

Μονάδες 11

- B3.** Να αναλύσετε καθεμία από τις παρακάτω σύνθετες λέξεις του κειμένου στα συνθετικά της μέρη:

μυθολογία, μεταμόρφωσης, διαταράσσει, εκπαίδευση, επικρατούν, απονομή, ενσωματώνουν, τεχνολογία, επιστρατεύσουμε, περιορίσουμε.

Μονάδες 10

- B4.** Στις δύο τελευταίες παραγράφους του κειμένου οι συγγραφείς χρησιμοποιούν το α' πληθυντικό πρόσωπο και μια ερωτηματική πρόταση. Ποιον επικοινωνιακό στόχο πετυχαίνουν;

Μονάδες 4

- Γ1.** Στο ιστολόγιο της τάξης σου καλείσαι να δημοσιεύσεις ένα άρθρο με τίτλο «Οι νέοι στον ψηφιακό κόσμο». Να αναπτύξεις τις απόψεις σου τεκμηριωμένα εστιάζοντας:

α) στο πώς τα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζουν τις διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις των σύγχρονων νέων και

β) σε τρεις (3) πολύ σημαντικές, κατά τη γνώμη σου, αρχές που πρέπει να διέπουν τις σχέσεις αυτές των νέων στον ψηφιακό κόσμο.

Το κείμενό σας θα έχει έκταση 400-500 λέξεις.

Προσοχή: στο άρθρο να μην αναγράψετε το ονοματεπώνυμό σας.

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00.

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**